

полной мере обеспечить запросы пользователей, потому все чаще вузовские библиотеки открывают доступы к мировым электронным библиотекам, заключают договора на длительное пользование, получают временные доступы к ним, что значительно расширяет полноту информационного обеспечения. Целью исследования является обоснование необходимости трансформации библиотек как информационных центров образования и их роли в образовательном процессе, информационном обеспечении учебного процесса, определения заданий, которые поставлены перед библиотеками университетов: формирование фонда научной библиотеки согласно требований пользователей; обучение студентов самостоятельно производить информационный поиск, овладеть традиционными и инновационными методами обслуживания, эффективно оформлять результаты поиска и переработки информации. Для выполнения этих заданий необходима совместная работа кафедр университета и вузовской библиотеки. Следовательно, вся система библиотечного обслуживания создает условия для обеспечения студентов, преподавателей качественными информационными продуктами, способствует повышению качества образования, распространению собственных ресурсов среди научного сообщества, предоставляет доступ к внутренним и отдаленным образовательным информационным ресурсам, что в результате ведет к подготовке высококвалифицированных специалистов.

Ключевые слова: информационное обеспечение, библиотечное обслуживание, источники информации, информационные ресурсы, информационные потребности.

Одержано 15.03.2017 р.

УДК 338.2

Рубіш Іван Іванович,
заступник директора ТОВ «Чинадіївське»,
аспірант Львівського торговельно-економічного університету

ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

У статті здійснений аналіз важливості інституційних чинників під час державного регулювання інвестиційних процесів у перехідних економіках. Враховуючи характерність неефективних та застарілих підходів до управління інвестиційними процесами в перехідних економіках, було визначено основні недоліки державного регулювання інвестиційної діяльності, поділені за такими функціями – планування, організація, мотивація і контроль, та напрямками – інституційно-правові, інституційно-організаційні й економічні; визначені відповідні рекомендації щодо їх вдосконалення. Досліджені також деякі неподаткові та податкові чинники, що можуть сприяти (перешкоджати) інвестиційним процесам в перехідних економіках, наведені відповідні статистичні свідчення; встановлено, що динамічна та стабільна економічна та політична система, поряд із чітко діючою та прозорою правовою та податковою системою є визначальним для прийняття рішень інвесторів. Проаналізована ефективність використання інструментів регулювання інвестиційних процесів у 30 країнах ЦСЄ та пострадянських країнах за методикою Світового банку (*Doing Business*), визначено вкрай негативне та несприятливе для інвестицій становище України у зазначеному рейтингу. Важливе місце як інституту сприяння інвестицій у дослідженні відведено агенціям з просування інвестицій (АПІ), що допомагають залучати іноземні інвестиції та створювати сприятливий інвестиційний імідж країни. На основі аналізу різних аспектів діяльності АПІ було сформовано таблицю SWOT щодо діяльності АПІ, визначено рекомендації щодо створення та оптимізації роботи АПІ в Україні. Здійснено аналіз ефективності функціонування ринку цінних паперів в Україні, визначено її нерівномірний розвиток у кількісному та якісному вимірах, зокрема, за обсягами та структурою продажів; підкреслено важливість розвитку ринку корпоративних облігацій, які в Україні значно поступаються за своїми обсягами у порівнянні до сусідніх країн. Наведені рекомендації для розвитку та вдосконалення ринку валютних облігацій в перехідних економіках до стандартів ринків розвинених країн.

Ключові слова: державне регулювання, інвестиційний процес, перехідна економіка, інституційні засоби, агенції з просування інвестицій, ринок цінних паперів.

ВСТУП

Постановка проблеми. Формування конкурентоспроможної економічної системи потребує мобілізації всіх національних ресурсів, абсолютного використання національних переваг, адже найбільший

ефект відтворення виробничого потенціалу досягається завдяки використанню внутрішніх інвестиційних ресурсів та імпорту іноземного капіталу і технологій. Роль держави у цьому, на думку В. Є. Новицького, полягає у: по-перше, перетворенні країни на привабливий для фінансових та інвестиційних ресурсів

об'єкт через забезпечення необхідної прибутковості та гарантій економічним суб'єктам; по-друге, забезпеченні «суспільної конструктивності» капіталів на ринку внаслідок визначення програми цільової фінансово-інвестиційної політики [1, с. 404-405]. Натомість, в деяких перехідних економіках, таких як Україна, допоки відсутнє сприйняття економіки як самостійного та самобутнього елементу соціальної системи. Внаслідок цього характерним є чимала кількість галузей економіки чи окремих підприємств (індустріальних, насамперед), які всупереч своїй неефективності та застарілості, й надалі функціонують завдяки державній підтримці. Тобто замість реалізації певних інвестиційних та соціальних програм, держава спрямовує кошти у слабо ефективні проекти. Відтак, активізація інвестиційного процесу (ІІ) потребує змін у підходах до управління та системи розвинених інститутів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Враховуючи важливість інвестиційної компоненти для розвитку української економіки, досліджувана тема традиційно актуальна для вітчизняного наукового простору. Зокрема А. С. Гальчинський, Б. В. Губський, В. В. Козюк, Д. Г. Лук'яненко, В. Ф. Мартиненко, В. В. Мельник, Н. О. Татаренко, А. А. Пересада, А. М. Поручник, В. О. Шевчук та ін. неодноразово досліджували проблеми регулювання ІІ в своїх роботах. Однак, з урахуванням динамічності міжнародного інвестиційного ринку та значну конкуренцію, подальше дослідження теоретичних та прикладних аспектів регулювання ІІ є вкрай актуальним.

Постановка завдання (мета статті). Метою даної роботи є визначення основних інституційних чинників вдосконалення державного регулювання.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ефективність управління залежить від якісної реалізації кожної з її функцій. Серед функцій управління виділяють організаційну, мотиваційну, контрольну та функцію планування. Оскільки управління ІІ покладено на державу, саме вона відповідальна за ефективне виконання функції управління. Однак, розповсюдженим явищем для перехідної економіки є недосконале виконання функцій управління під час регулювання ІІ, що перешкоджає зростанню економічної та інвестиційної активності та формуванню позитивного інвестиційного клімату. Нівелювання зазначеного негативного впливу – недоліків регулювання інвестиційної діяльності (ІД) (табл. 1), є стратегічно важливим для перехідної економіки. Поряд з тим, слаборозвиненість матеріально-технічної та технологічної інфраструктури перешкоджає здійсненню ефективного регулювання ІІ.

Необхідна зміна підходів до використання державних регуляторів ІІ, які б закріплювали за собою ширші можливості до реалізації ІД. Умовно підходи, що сприяють (або перешкоджають) ІІ можна поділити на дві підгрупи: неподаткові та податкові. Неподаткові фактори: обсяг ринку, доступ до природних ресурсів, енергетичних запасів, наявність та вартість

кваліфікованої робочої сили, якість та розвиненість інфраструктури, транспортні витрати, доступ до ринків (споживчий попит в регіоні, рівень доступу на зовнішні ринки та витрати на експорт), політична та макроекономічна стабільність тощо. Відтак, до податкових віднесемо: прозорість (транспарентність), простота формальної частини, стабільність фіскальної політики, впевненість у застосуванні податкового законодавства та податкового адміністрування, податкові ставки, податкові пільги. Таким чином, перед державою постає питання щодо забезпечення рівня лібералізації для інвесторів в розрізі зазначених факторів, разом із встановленням критеріїв безпеки національної економіки. Йдеться за доступ до стратегічно важливих секторів економіки, таких як сировинні та енергетичні підприємства, для яких доцільно застосувати певні превентивні заходи. Йдеться за закріплення за державою «золотої акції» у прийнятті стратегічних рішень інвестора, контроль за максимальною часткою нерезидентів у статутному капіталі [2, с. 12]. Вважаємо за доцільне жорстке регулювання (визначення умов) потоків капіталу у фінансовий, зокрема банківський сектор. Поряд з тим, обов'язковим є визначення обмежень екологічного, соціального та гуманітарного характеру. Обмежувальні заходи для інвесторів у розвиток, наприклад, промислового виробництва чи високотехнологічних галузей необхідно зменшити максимально.

У цьому контексті дуже ілюстративним є результати досліджень ОЕСР, які визначили конкретні бар'єри для прийняття рішень, до яких належать: політична та економічна стабільність – 35% стратегічних інвесторів віддали пріоритет саме цьому показнику; правові рамки – 29%; бюрократія та податкові фактори – 24%; транспарентність (відкритість) – 18%; корупція – 12%; фінансова система країни – 6% [3, с. 5]. Отже, динамічна і стабільна економічна та політична система, поряд із чітко діючою та прозорою правовою та податковою системою, є визначальним для прийняття рішень інвесторів, а питання корупції, якому віддається чи не найважливіше значення в Україні, актуальне з огляду на сам процес реалізації проекту.

Дуже показовою інтегральною оцінкою ефективності використання інструментів регулювання ІІ є щорічний рейтинг Світового банку Doing Business, який визначає рівень сприятливості регуляторних інструментів для запуску і функціонування підприємства. Зауважимо, що критерії визначення країни в рейтингу прямо або опосередковано пов'язані із ІД в країні. Зокрема, до них належать: 1) створення підприємств; 2) отримання дозволу на будівництво; 3) підключення до системи енергозабезпечення; 4) реєстрація власності; 5) отримання кредитів; 6) захист міноритарних інвесторів; 7) оподаткування; 8) міжнародна торгівля; 9) забезпечення виконання контрактів; 10) вирішення неплатоспроможності; та 11) регулювання ринку праці. Отже, серед країн ЦСЄ та пострадянських країн лідирують Македонія (12-те місце у загальному рейтингу), Естонія (16), Литва (20) та Латвія (22). Україна серед обраних 30-ти країн посідає 27-ме місце, у загальному – 83-тє [4].

Недоліки державного регулювання ІД

Функції управління	Інституційно-правові	Інституційно-організаційні	Економічні
Планування	<ul style="list-style-type: none"> - недосконале законодавство про ІД; - недостатня законодавча визначеність, щодо гарантування захисту інвестицій та прав інвесторів; - непостійність нормативно-правової бази, що викликана політичною нестабільністю; - нерозвиненість законодавства про власність; 	<ul style="list-style-type: none"> - централізація ІД; - зростання динаміки інвестування не лише в галузі зі швидким обігом капіталу, а й у високотехнологічні або стратегічно важливі для держави сфери; - слабка соціальна орієнтованість інвестицій; - мала частка інвестиційних проектів із змішаним фінансуванням; 	<ul style="list-style-type: none"> - наявність фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, передусім з власних коштів підприємств; - слабка робота щодо залучення інвестицій у розвиток переробної промисловості, агропромислового комплексу; - нерозвиненість системи прогнозування економічних процесів;
Організація	<ul style="list-style-type: none"> - складність процесу отримання дозвільної документації, що викликано надмірним ступенем бюрократизму та корупції; - нерегульованість питання власності на земельні ресурси; - протиріччя деяких положень різних законодавчих документів; - відсутність стабільності та передбаченої системи юриспруденції; 	<ul style="list-style-type: none"> - несистемна робота державних інститутів із сприяння ІД; - неактивна робота щодо диверсифікації джерел інвестицій; - слабка взаємна відповідальність інвесторів і держави; - дотримання основних прав і свобод інвесторів; - малоефективна робота та слабка взаємодія центральних та регіональних консультативно-дорадчих центрів; 	<ul style="list-style-type: none"> - нерівномірність розподілу між регіонами; - відсутність універсального підходу щодо виділення коштів на потреби соціальної сфери; - постійні зміни ставок ввізного мита та відсутність раціонального обґрунтування даних змін; - орієнтація на інвестиції у власний капітал коштом власних підприємств та організацій;
Мотивація	<ul style="list-style-type: none"> - проблема забезпечення зарубіжних інвесторів інформацією про чинне законодавство стосовно іноземних інвестицій, тексти законів та інструкцій недосяжні для ознайомлення; - засторога у приватних інвесторів (іноземних, внутрішніх) щодо захищеності в межах системи існуючих законів; - відсутність переконання у інвесторів, щодо дієздатності судової системи та юридичних процедур; 	<ul style="list-style-type: none"> - складні юридичні процедури реєстрації бізнесу та реалізації інвестиційних проектів; - економічна непередбачуваність; - корупція на всіх формальних ланках реалізації інвестиційних проектів; - обмежені можливості освоєння інвестицій приватних та інституційних фондів; - непереконлива робота системи гарантування прав інвесторів; 	<ul style="list-style-type: none"> - слабка економічна віддача інвестиційних проектів у нефінансовому секторі; - нестабільність розвитку економіки, зокрема фінансової, у т.ч. банківської сфери; - неліквідність (або слабка ліквідність) активів державних підприємств, що знижує їх привабливість для інвестування; - слабка робота національних та регіональних структур із заохочення інвестицій;
Контроль	<ul style="list-style-type: none"> - регуляторний тиск на інвесторів; - відсутність чіткого підходу щодо юридичної відповідальності інвесторів за порушення вимог законодавства України або міжнародних договорів; - слабке антикорупційне законодавство; 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність ефективних форм і механізмів управління ІД; - наявність великої кількості незаконних структур з надання фінансових послуг; - надання переваг олігархічному капіталу замість якісного ринкового; просування інтересів олігархічних груп; 	<ul style="list-style-type: none"> - велика частка фінансового капіталу зосереджена у «тіньовому» секторі економіки; - слабка мотиваційна робота держави щодо репатріації інвестиційного капіталу; - відсутність координації інтересів інвестиційних проектів та національної, у т.ч. економічної та екологічної безпеки;

Складено автором

Узагальнено активізації припливу іноземних капіталів та створенню сприятливого інвестиційного клімату, як зазначають науковці, сприяє система

чинників, що стимулює інвестиційну привабливість країн ЦСС: природні ресурси та факторні переваги конкурентоспроможності; дешева і якісна сировина;

відносно дешева і кваліфікована робоча сила; розвинені матеріальна та соціальна інфраструктура; приватизація; розвиток підприємництва; ринкова трансформація; динамічне економічне зростання; незабезпечені ринки збуту продукції, робіт, послуг; незабезпечений споживчий попит; преференції для інвесторів [5, с. 79]. Якщо робити порівняльну проєкцію на Україну, можна стверджувати, що в нашій країні є всі висхідні передумови для реалізації позитивного східноєвропейського досвіду формування сприятливого інвестиційного середовища та залучення іноземних інвестицій.

Дослідження міжнародних дослідників доводять, що в країнах з перехідною економікою урядові інститути впливають на процес залучення іноземних інвестицій і що оптимальні результати в залученні ІІІ досягається лише у тісній взаємодії державних установ із агенціями з просування інвестицій (англ. – *investment promotion agencies*). В багатьох країнах ОЕСР агенції з просування інвестицій (АІІ) фінансуються урядами, відтак їх діяльність зосереджена на імплементації державної політики залучення інвестицій. Натомість в транзитивних економіках агенції тільки частково або недостатньо фінансуються державою та змушені шукати засоби фінансування самостійно. Відтак, ефективність такої діяльності страждає, оскільки агенції працюють із короткостроковими та оплачуваними проєктами, яке не відповідає головному завданню АІІ – залученню іноземних інвестицій та створенню сприятливого інвестиційного іміджу країни [6, с. 6-7].

Створення агентств зі сприяння інвестицій повинно відігравати активну участь на інвестиційному

ринку, надаючи усі необхідні послуги із реалізації інвестиційних проєктів та ведення бізнесу в країні. Однак їх ефективність залежить від проведення моніторингу та оцінки якості проведеної роботи. У цьому зацікавлені, насамперед, державні інститути, що фінансують діяльність АІІ; інші інститути, що також забезпечують фінансову або іншу технічну допомогу діяльності АІІ; донорські організації та інші [7, с. 9]. Це має важливе значення в контексті доцільності створення таких інститутів, оскільки деякі дослідники стверджують, що за умов неефективної роботи або невиконання задекларованих завдань, АІІ можуть не тільки бути нерезультативними, але й перешкоджати надходженню інвестицій та псуванню міжнародного інвестиційного іміджу. Так, дослідник Світового банку Ж. Моріс на основі проведених емпіричних досліджень стверджує, що АІІ є ефективним у країнах із позитивним інвестиційним кліматом та відносно вищим рівнем розвитку, натомість, АІІ у країнах із поганим інвестиційним кліматом можуть бути контрпродуктивними [8, с. 19]. Дослідник також визначає ефективність роботи АІІ не залежно від залучених інвестицій (кількісний критерій), а від впливу на важливі економічні фактори, такі як створення робочих місць, експорт або трансфер технологій [8, с. 20], адже зазначені результати матимуть довгострокове та стратегічне значення в контексті загального розвитку економіки. Здійснений огляд роботи в деяких країнах та досліджень присвяченим діяльності АІІ, дозволив сформувати таблицю SWOT щодо діяльності агенцій з просування інвестицій (табл. 2).

Таблиця 2

Таблиця SWOT щодо діяльності агенцій з просування інвестицій

Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> - АІІ мають хорошу міжнародну репутацію; - кваліфікований та спеціалізований склад співпрацівників; - налагоджена та розвинена система контактів АІІ із інвесторами; - розгалужена база виробників оригінального обладнання; - співробітництво із інноваційними вітчизняними компаніями 	<ul style="list-style-type: none"> - висока плинність кадрів; - недостатнє та нестабільне фінансування; - відсутність координації з іншими урядовими установами; - складна податкова система перешкоджає іноземним інвестиціям; - висока концентрація власності в деяких секторах сприймається як бар'єр для проникнення іноземних компаній
Opportunities	Threats
<ul style="list-style-type: none"> - невичерпаність розвитку маркетингових інструментів; - нерозвинені та невідомі галузі економіки, бренди для вкладання інвестицій; - розробка системи прискореної роботи з внутрішніми інвесторами; - лібералізація у регулюванні ІД; - посилення інтелектуальної та промислової ефективності науково-технологічних секторів економіки (кластерів) 	<ul style="list-style-type: none"> - активне робота та просування інтересів конкурентів в регіоні; - збільшення кластеризації залучених інвестиційних проєктів в сусідніх країнах в межах зарекомендованих та відомих проєктів; - інерція існуючої системи запобігає якісним змінам та диверсифікації локації капіталів; - економія часу та консерватизм у прийнятті рішень в інвесторів щодо вже налагоджених об'єктів інвестування

Складено автором

Чимало країн світу доволі ефективно використовують АІІ в контексті реалізації інвестиційного потенціалу своєї економіки. Наприклад, в країнах ЦСЄ такі структури є успішними і розвиненими. Наприклад, польська «Polish

Information and Foreign Investment Agency» та Чеська «CzechInvest» (Investment and Business Development Agency) надають необхідну інформацію потенційним інвесторам в розрізі окремих секторів економіки та спеціальних економічних зон, забезпечуючи вихід на

національні ринки провідні науково-технологічні та промислові компанії світу. В Туреччині діє 20 різних установ, які вважаються АПІ, на чолі із головним (центральною) відділенням та мережі регіональних філій, що забезпечують підтримку та сприяння ІІ в країні. Зразковою моделлю роботи АПІ віднесемо Великобританію, в якій діє розгалужена та розосереджена система взаємопов'язаних АПІ (рис. 1).

Вважаємо, що саме завдяки складності та взаємопов'язаності АПІ будуть демонструвати свою ефективність, досягаючи не лише кількісних результатів, але й якісних. Зауважимо, що в Україні немає повноцінно діючої АПІ, хоча сьогодні йдуть роботи щодо відкриття агенції: 13 червня 2016 року голова Уряду В. Гройсман заявив про намір ініціювати створення АПІ в Україні [10].

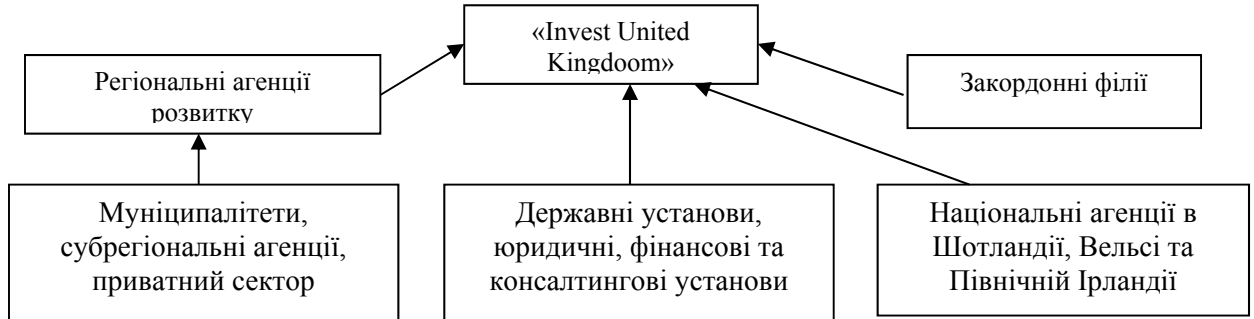

Рис. 1. Схема взаємодії установ АПІ у Великобританії

Складено за [9, с. 7]

Ефективний та стабільний фондовий ринок (ринок цінних паперів) в розвиненій економіці сприяє мобілізації фінансових активів та скеруванню їх у інвестиційну сферу, в розвиток сучасних інноваційних галузей економіки та оновлення матеріально-технічної бази господарчої системи. Як відомо, головним завданням ринку цінних паперів є забезпечення умов для залучення інвестицій. Тобто, кількість отриманих фінансових ресурсів через продаж цінних паперів (акцій, облігацій) напряму залежить від ефективної роботи фондового ринку країни. Показником успішного розвитку фондового ринку є саме ринок корпоративних цінних паперів, оскільки він відображає стан розвитку бізнес-середовища. Адже державні цінні папери, маючи апріорі вищу ліквідність через більшу забезпеченість, не відобразатимуть в

повній мірі економічний стан та фінансовий клімат, натомість, розвинений та динамічний ринок корпоративних цінних паперів свідчить про кращий інвестиційний клімат. Так, малі обсяги ринку корпоративних облігацій в Україні порівняно із іншими перехідними економіками, що відповідно позначається на інвестиційному кліматі. Для порівняння, обсяг торгів облігаціями підприємств у 2015 році становив 13,60 млрд грн (0,68% від ВВП за 2015 рік), тоді як, наприклад, в Польщі аналогічний показник сягнув 75,14 млрд злотих (3,32%), в Чехії – 10,04 млрд євро (5,52%), в Угорщині – 4,82 млрд євро (3,85%) [11; 12]. Статистика загальних обсягів біржових контрактів у розрізі різних фінансових інструментів відображена на рис. 2.

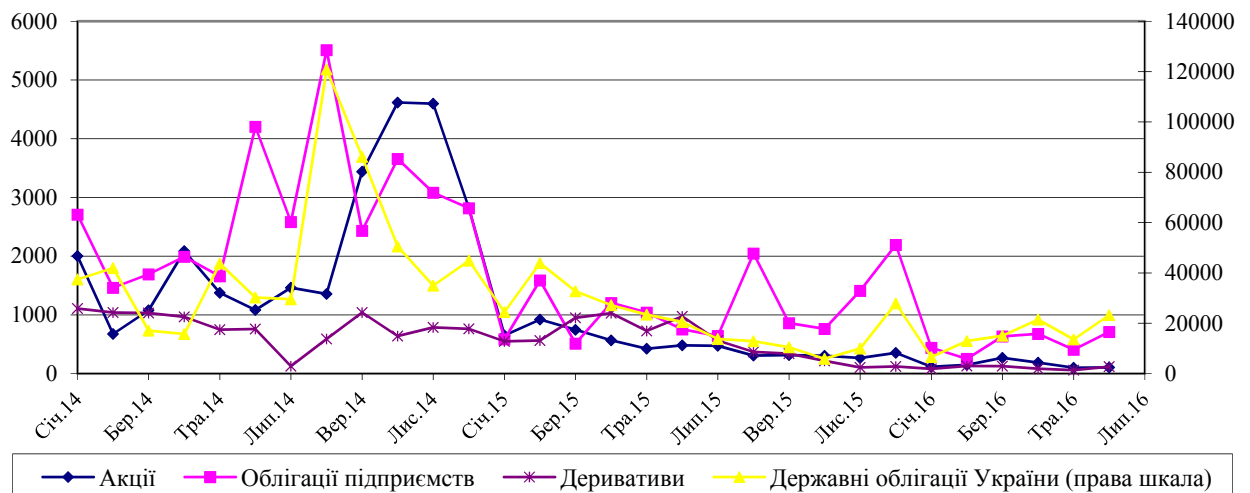

Рис. 2. Обсяг біржових контрактів з фінансовими інструментами на організаторах торгівлі в Україні (з розподілом за основними видами фінансових інструментів) протягом 2014-2016 рр., млн грн

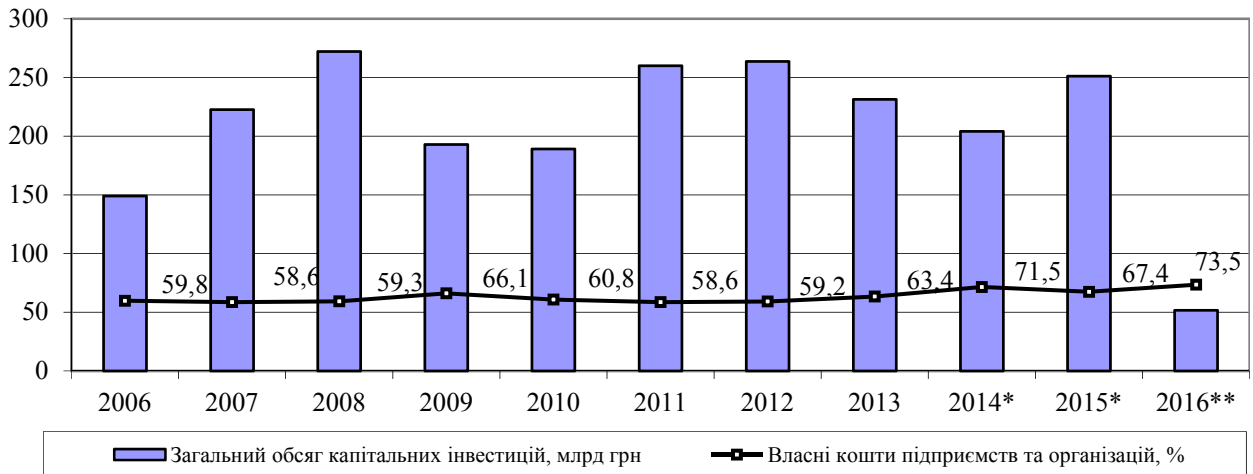
Складено за: [11]

Як видно, ринок цінних паперів в Україні функціонує досить нерівномірно: і в ретроспективному вимірі, і відносно своєї структури. Зокрема, за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, щорічний обсяг продажів державними

облігаціями складає понад 80%, натомість продажі облігаціями підприємств є вкрай малими (приблизно 5%). Водночас, підприємствами України станом на 2015 рік було здійснено капітальних інвестицій на 251 млрд грн, з яких 67,4% за рахунок власних коштів,

коли коштів державного бюджету – 2,4%, кредитів банків – 7,3%, іноземних інвесторів – 3,1% (рис. 3) [13]. Подібна тенденція для України є «традиційною», оскільки на сьогодні ринок корпоративних облігацій є слабким інструментом фінансування довгострокових інвестиційних програм. Це також свідчить про недостатній рівень участі банківського капіталу в

фінансуванні інвестицій підприємств в основний капітал. З іншого боку, такі незадовільні результати використання позичкового капіталу вітчизняними підприємствами у вигляді інвестицій у основний капітал свідчить про потенціал для нарощування обсягів боргових інструментів та ринку корпоративних облігацій зокрема [14, с. 6].

Примітка: * – без урахування тимчасово окупованої території автономної республіки Крим і м. Севастополя; ** – протягом січня-березня 2016 року

Рис. 3. Загальний обсяг капітальних інвестицій в Україні, 2006-2016 рр., млрд грн; у т.ч. за рахунок коштів підприємств та організацій, %

Складено за: [13] *Ошибка! Закладка не определена.*

Формування ринку корпоративних облігацій є набагато важчим, ніж державного, особливо в транзитивних економіках, через невеликі обсяги випуску цінних паперів, непрогнозованість, труднощі із забезпеченням належного розкриття бухгалтерської інформації, а також через відносну нерозвиненість в системі корпоративного управління. Доведення локальних ринків валютних облігацій в перехідних економіках до стандартів ринків розвинених країн вимагатиме узгоджених зусиль в процесі організації інфраструктури ринку (емісії) валютних облігацій, що включає: (1) безпечну базову процентну ставку; (2) добре функціонуючу систему первинних продажів (мережа фінансових посередників); (3) надійні кредитні рейтинги; (4) ефективні торгові платформи; (5) стабільні та безпечні клірингові і розрахункові системи; і (6) диверсифіковану базу інвесторів [15, с. 70]. Ринкові індикатори (макроекономічні змінні, структура ринку та його ліквідність), що визначають

процес поглиблення ринкових та політичних реформ, і потребують у цьому контексті стабільного моніторингу та корегування, сприятимуть розвитку ринку корпоративних облігацій.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження важливості інституційних чинників під час державного регулювання ІІІ у перехідних економіках дозволяє сформулювати певні висновки та рекомендації. Зокрема, важливим є зміна неефективних та застарілих підходів до управління ІІІ, що були визначені в роботі. Крім цього, окреслені критерії до прийняття рішень інвесторів, чинники активізації ІІІ та інституційні умови, разом із вдосконалення інструментів сприяння інвестиційного розвитку, дозволять якісно активізувати ІІІ у перехідних економіках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: підручник / В. Є. Новицький. – К.: КНЕУ, 2003. – 983 с.
2. Гловаш Б. Е. Інвестиційний механізм інтеграції України в європейський простір: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини / Богдан Едуардович Головаш; Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2010. – 20 с.
3. Tax Incentives for Investment – A Global Perspective: experiences in MENA and non-MENA countries / Draft, 2007. – 36 с. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/mena/competitiveness/38758855.pdf>.
4. Doing Business: Measuring Business Regulation [Електронний ресурс] / World Bank Group. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/rankings>.
5. Інвестиційна безпека перехідних економік в умовах глобальної інтеграції: теоретико-методологічні підстави та прикладні аспекти: монографія / за ред. В. Андрійчука, М. Флейчук, А. Мокія; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 324 с.
6. Foreign Investment During the Transition: How to Attract It, and How to Make the Best Use of It: Session VII

[Електронний ресурс] / U. T. Isayev. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/eu2/kyrgyz/pdf/isayev.pdf>.

7. Evaluating Investment Promotion Agencies [Електронний ресурс] / United Nations Conference on Trade and Development // Investment Advisory Series, Series A, number 3. – United Nations, New York and Geneva, 2008. – Режим доступу: http://unctad.org/en/Docs/diaepcb20082_en.pdf.

8. Morisset J. Does a Country Need a Promotion Agency to Attract Foreign Direct Investment? A Small Analytical Model Applied to 58 Countries / J. Morisset // The World Bank Foreign Investment Advisory Service, y Research Working Paper, 3028. – April, 2003. – 28 p.

9. The World Of Investment Promotion At A Glance: A Survey of Investment Promotion Practices / ASIT Advisory Studies, No. 17 // UNCTD, Geneva, 2001. – 80 p.

10. Гройсман хоче відкрити агентство з просування інвестицій [Електронний ресурс] // УНІАН, 13 червня 2016 р. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/1373553-groysman-hoche-vidkriti-agentstvo-z-prosuvannya-investitsiy.html>.

11. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.

12. Cbonds – Financial Information [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbonds.com/>.

13. Офіційна інтернет-сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Ринок корпоративних облігацій в Україні : аналітичний огляд / О. Вальчишен // Проект технічної допомоги Агентства США з міжнародного розвитку / компанії ПАДКО «Впровадження пенсійної реформи в Україні», К., 2003. – 37 с.

15. Global Development Finance : The Development Potential of Surging Capital Flows // The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. – 221 p.

16. Local Currency Bond Markets – A Diagnostic Framework [Електронний ресурс] / International Monetary Fund, July 9, 2013. – 39 p. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/070913.pdf>.

Рубиш Иван Иванович

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПРОЦЕССА

В статье осуществлен анализ важности институциональных факторов при государственном регулировании инвестиционных процессов в переходных экономиках. Учитывая характерность неэффективных и устаревших подходов к управлению, были определены основные недостатки государственного регулирования инвестиционной деятельности, разделенных по следующим функциям – планирование, организация, мотивация и контроль, и направлениям – институционально-правовые, институционально-организационные и экономические; определены соответствующие рекомендации по их совершенствованию как стратегически важной задачи для переходной экономики. Исследованы также некоторые неналоговые и налоговые факторы, которые могут способствовать (препятствовать) инвестиционным процессам в переходных экономиках, приведены соответствующие статистические свидетельства; установлено, что динамическая и стабильная экономическая и политическая система, наряду с четко действующей и прозрачной правовой и налоговой системой являются определяющими для принятия решений инвесторов. Проанализирована эффективность использования инструментов регулирования инвестиционных процессов в 30 странах ЦВЕ и постсоветских странах по методике Всемирного банка (Doing Business), определено крайне негативное и неблагоприятное для инвестиций положение Украины в указанном рейтинге. Важное место как института содействия инвестиций в исследовании отведено агентствам по продвижению инвестиций (АПИ), способствующее привлекать иностранные инвестиции и создавать благоприятный инвестиционный имидж страны. На основе анализа различных аспектов деятельности АПИ, была сформирована таблица SWOT о деятельности АПИ, определены рекомендации по созданию и оптимизации работы АПИ в Украине. Проведенный анализ эффективности функционирования рынка ценных бумаг в Украине, определены ее неравномерное развитие в количественном и качественном измерениях, в частности, по объемам и структуре продаж; подчеркнута важность развития рынка корпоративных облигаций, которые в Украине значительно уступают по своим объемам по сравнению с соседними странами. Приведены рекомендации для развития и совершенствования рынка валютных облигаций в переходных экономиках до стандартов рынков развитых стран.

Ключевые слова: государственное регулирование, инвестиционный процесс, переходная экономика, институциональные средства, агентства по продвижению инвестиций, рынок ценных бумаг.

Rubish Ivan I.

INSTITUTIONAL FACTORS OF IMPROVING THE STATE REGULATION OF THE INVESTMENT PROCESS

The article analyzes the importance of institutional factors of the state regulation of investment processes in transition economies. Considering the approaches to the management of investment processes in transition economies as ineffective and outdated, the main disadvantages of state regulation have been identified, which were divided into the following functions – planning, organization, motivation and control, and directions – legal, institutional and economic. Its improvement as a strategically important task for the transition economy requires relevant measures. Some tax and non-tax factors that can contribute (impede) to investment processes in transition economies have been studied, and

relevant statistical evidences have been provided; it has been established that a dynamic and stable economic and political system, along with a clearly functioning and transparent legal and tax system, are crucial for investors' decision making. The effectiveness of the use of tools for regulating investment processes in 30 CEE countries and post-Soviet countries based on World Bank methodology (Doing Business) have been analyzed, and Ukraine's extremely negative and unfavorable position in the above rating has been determined. Investment promotion agencies (IPAs) have been determined as an important institution to promote investments, which help attract foreign investment and create a favorable investment image of the country. A SWOT table on IPAs activities based on the analysis of various aspects of the IPA helped to make recommendations on the creation and optimization of IPAs' work in Ukraine. The effectiveness analysis of the securities market in Ukraine allowed determining its uneven development in quantitative and qualitative dimensions, including the volume and structure of sales; developing the corporate bond market in Ukraine is significantly inferior compared to neighboring countries. Development and improvement of market currency bonds in transition economies to the standards of developed countries is possible according to the given recommendations.

Keywords: state regulation, investment process, transition economies, institutional measures, investment promotion agencies, securities market.

Одержано 09.03.2017 р.

УДК 330.16:330.82:330.85

Смесова Вікторія Леонідівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У КОНЦЕПЦІЯХ СТАРОЇ ІСТОРИЧНОЇ ШКОЛИ І МАРКСИЗМУ

У статті обґрунтовано систему економічних поглядів старої історичної школи і марксизму у контексті розвитку теорії економічних інтересів. Актуальність наукової статті визначається необхідністю встановлення внеску економістів на кожному етапі еволюції теорії економічних інтересів. Метою статті є обґрунтування специфіки і переваг наукового аналізу економічних інтересів старої історичної школи і марксистів у контексті зв'язку з відтворенням економічних інтересів в процесі розвитку господарства. Встановлено і охарактеризовано основні передумови розвитку індустріальної економіки, які визначали особливості економічних інтересів на мікро- та макроекономічному рівнях у господарстві XIX ст. Також розкриваються концептуальні узагальнення економістів історичної школи і марксистів відносно теоретико-методологічних засад, класифікації, взаємозв'язків економічних інтересів в процесі господарської діяльності. Обґрунтовано специфіку та еволюцію методології їх дослідження. Розкрито критичний погляд історичної школи відносно висновків та методологічного аналізу класичної школи політичної економії. Показано, що економісти зазначених напрямів економічних учень віддавали примат загальним (суспільним) економічним інтересам. Представники старої німецької школи найголовнішою функцією суспільних інтересів вважають захист і забезпечення реалізації інтересів людей. Національні інтереси не підкоряються єдиним «природним» законам економіки та правилам економічної політики, а мають свій, особливий та відмінний характер. Тому необхідно враховувати специфіку економічного розвитку та інтереси кожної нації. Марксистами визначено зв'язок особистих інтересів із суспільними відносинами, які спричиняють економічне і соціальне положення, статус людини у суспільстві в цілому та в економічній діяльності зокрема. Однак суверенну функцію виконують суспільні інтереси, які детермінують ефективність суспільного відтворення. Критикується утилітаристське сприйняття природи особистих інтересів, їх монозв'язок з егоїстичними прагненнями щодо збільшення економічної вигоди, багатства, влади. Автором з'ясовано основні характеристики економічних інтересів в період розвитку індустріального суспільства XIX ст. залежно від їх змісту, об'єктів і суб'єктів, формування та реалізації, панівних форм, характеру і мотивів, мети, ступеня реалізації, інструментів регулювання, характеру прояву тощо. Подальші наукові розвідки будуть проводитися у напрямі визначення неекономічних інститутів, які чинять вплив на формування та реалізацію економічних інтересів у концепціях сучасних дослідників.

Ключові слова: відтворення економічних інтересів, вигода, економічна думка, економічні інтереси, інтерес, марксизм, німецька історична школа, прибуток

ВСТУП

Постановка проблеми. У теорії економічних інтересів слід виділити ряд робіт економістів XIX ст.,

представлених науковою спадщиною старої історичної школи і марксизму. Їх об'єднуючою рисою є зосередження у площині загальних (суспільних) економічних інтересів. Одночасно саме це відрізняє